Meneer de Voorzitter, Dames en Heren.

Het is gebruikelijk dat de fractievoorzitter In de Tweede Kamer verantwoording aflegt aan de vergadering van da VVD over het gevoerde beleid. Vanavond la daar extra reden toe.
Op 2 mei heeft premier Lubbers het ontslag van zijn kabinet aangekondigd. Directe aanleiding daartoe was een ernstig meningsverschil met de VVD-fraotle. Zoals U weet: de VVD- fractie wees een forse lastenverzwaring van 1 miljard gulden af, die eenzijdig op een deel van de werkenden zou worden afgewenteld. Het kabinet weigerde aan de wens van de VVD- fractle te voldoen om dat verkeerde besluit in te trekken. Nee, dames en heren, Lubbere-Il is niet gevallen over het milieubeleid, want de VVD heeft de milieudoelen en het milieubeleid niet aangevochten en eteunt een goed milieubeleid. Het ging om een verkeerde fiscale maatregel. De VVD had een beter financleringsvoorstel voor dat milieubeleid, maar dat werd door het kabinet geweigerd.

Ik wil u graag kort da achtergronden van de crisis schetsen. Sinds

januari Is In het wekelijks overleg van de VVD- bewlndslleden en de fractieleiders van Barste en Tweede Kamer alsmede de partijvoorzitter gespróken over het flnanclSle beleid van het kabinet, dé financiering van hat Nationaal Hllleubelelds Plan en de fiscale aspecten van het personen- on goederenvervoer. Dit overleg werd helaas'sinds januari overheerst door een omvangrijk probleem, een belangrijke lastenverzwaring voor het personen- en goederenvervoer. De positie van een deel van het kabinet was dat deze lastenverzwaring noodzakelijk zou zijn om heb autoverkeer af te remmen en een fors deel van het Nationaal Milieubeleids Plan te financieren. De positie van de meeste VVD- bewlndslleden was dat deze lastenverzwaring beperkt zou moeten blijven en dat do groei van het autoverkeer mot andere middelen veel beter zou kunnen worden beperkt. Dat was ook de positie van de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamerfractie. De Tweede Kamerfractie en de staatssecretaris van Financien verzetten zich tegeh het plan om de fiscale aftrekbaarheid van de kosten van het woon-werkverkeer af te schaffen, omdat dit een onevenredige lastenverzwaring zou neerleggen bij hen die meer dan 10 km naar hun

werk moeten reizen. De fractie en de meeste VVD-bewindslieden verzetten zich ook hevig tegen voomemene in het kabinet om het huurwaardeforfait fors te verhogen, maar de fractie was het in hoofdlijnen wel eens met de milieudoelen en -normen van het Nationaal Milieubelelds Plan. Na weken overleg, waarin onze vice-premier zijn uiterste best deed om tot een goed gecoördineerde positie te komen, stelde de fractie aan de bewindslieden voor een alternatief financieringsplan bij het. kabinet in te dienen. Dat plan behelsde dat 0,34 van het Nationaal Inkomen in de periode 1990-1994 zou worden gebruikt ter financiering van de plannen om de luchtverontrelniging en files als gevolg van het autoverkeer te verminderen, het openbaar vervoer te verbeteren en andere vergelijkbare maatregelen te nemen. Alle VVD-bawindslieden werden het over dat plan eena. Het plan werd op vrijdag 20 april in de Ministerraad ingediend. Het kabinet wees het financlerlngsvoorstel van de VVD echter af. Een additioneel voorstel om het te verstevigen met extra ombuigingen werd eveneens afgeweten.

Op vrijdagavond 28 april word door de premier een eindvoorstel

ingediend dat behelsde dat de acsijnsen op dieselolie met 540 miljoen zouden worden verhoogd, de brandstoffanheffing met 430 miljoen en de fiscale aftrekbaarheid van woon-werkreiskosten per 1 Januari 1991 geleidelijk zou worden opgeheven. Het effect van dit laatste is een lastenverzwaring van f 8S0 miljoen fiscaal en f 350 miljoen sociale premies, dus f 1 miljard, voor ongeveer 2,5 miljoen werknemers. Da VVD-bewindslieden raadpleegden toen over dat eindbod van de premier de fractieleiding van de Tweede Kamer. Namens mijn fractie heb ik toen gesteld dat voor dit pakket geen politiek draagvlak in de fractie zóu zijn en dat wij dit niet mat onze stemmen zouden kunnen goedkeuren. Ook de voorzitter van de Eerste Kamerfractie, daartoe door zijn fractie gemachtigd, wees dit eindbod vierkant van de hand. Vlak voor het kabinet zijn eindbesluit op zaterdag 29 april nam, werd ik als fractievoorzitter opnieuw uitgenodigd voor overleg met de VVD-bewindslieden.

Zij deelden mij mee dat het noodzakelijk was het eindvoorstel van de premier te accepteren omdat er anders direct een

kabinetacrisis tussen CDA en VVD zou uitbreken met ais gevolg waarschijnlijk een rompkabinet van het CDA. De VVD-Tweede Kamerfractie had in de voorafgaande weken uitgebreid over de stand van zaken op hoofdiijnen van gedachten gewisseld. In da fractie bestond algemeen kritiek op de forse lastenverzwarende voorstallen dia inmiddals in da publiciteit de ronde deden. Toen het kabinet op zaterdag 29 april zijn besluit nam en bekendmaakte, reageerde de VVD-Tweede Kamerfractie unaniem negatief. Eenzelfde reactie gaf ook de fractievoorzitter van de Eerste Kamer namens zijn fractie. Daarop heeft de Tweede Kamerfractie een debat met het kabinet aangevraagd over de financiering van het hoofdstuk mobiliteit in het Nationaal Milieubeleidsplan. In het bijzonder de afschaffing van het reiskostenforfait en verscherpte accijnsverhoging. In dat debat hebben wij, zoals U hebt kunnen volgen in de media, intrekking van belde voornemens van het kabinet gevraagd. Indien het kabinet niet bereid zou zijn om de VVD-fraotie tegemoet te komen, zou de vertrouwensvraag aan de orde komend zo besloot de fractie.

Zoals u weet, heeft twee dagen daarna, op 1 mei, een speciale

vergadering plaatsgevonden van de leden van het Hoofdbestuur van de VVD en de Kamercentralevoorzitters om de situatie te bespreken. In die vergadering hebben vice-premier de Korte en ik, alsmede de Eerste Kamerfractievoorzitter en de partijvoorzitter de ontstane situatie toegelicht. Aan het einde van de vergadering kon do partijvoorzitter concluderen dat de aanwezzige partijbestuurderen de positie van de fractie deelden. Het debat met de regering vond plaats op 2 mei. Ds wens van de VVD-fractie, waar het om draaide, werd in een heldere motie verwoord waarin de premier werd gevraagd het besluit tot afschaffing van de fiscale aftrekbaarheid van het woon-werkverkeer In te trekken en de accijnsverhoging mot 190 miljoen te verminderen. Tijdens dat debat heb ik een beroep gedaan op de fractie van het CDA om de positie van de VVD té steunen. Ben jaar daarvoor had in een vergelijkbare situatie, toen wij spraken over het Paaspakket, de VVD-fractla de CDA- fractie steun verleend waardoor het debat over het Paaspakket ultelndelljk tot een wijziging vhn het kabinetsbesluit leidde. Maar het antwoord van de premier en van de CDA- fractie was echter negatief. Aangezien de motie van de

VVD de strekking had van een motie van afkeuring, indien deze door het kabinet zou worden overgenomen en uitgevoerd, concludeerde de premier aan het eind van het debat dat hij het ontslag van zijn kabinet aan Hare Majesteit zou aanbieden.

Dames en Heren, dit alles nog eens overziende dringt de vraag zich op of deze kabinetscrisis voorkomen had kunnen worden, in theorie had de kabinetscrisis voorkomen kunnen worden indien de fractie in Tweede én Berst# Kamer en masse door de knieen zouden zijn gegaan en het belangrijke VVD- programmapunt hadden verlaten om lastenverlichting te bepleiten en lastenverzwaringen tegen te gaan, De fractie van de VVD In de Tweede Kamer werd in haar beraadslagingen geleld door het VVD-verkiezingsprogramma en de uitspraak van de Algemene ledenvergadering van mei vorig jaar waarin was vastgesteld dat de fiscale aftrekbaarheid van de reiskosten niet moest worden afgeschaft. Indien de fractie in meerderheid deze voor de VVD belangrijke punten had opgegeven en voor het kabinet was gecapituleerd, was er geen kabinetscrisis uitgebroken, maar dan was er wel een crisis in de VVD uitgebroken, omdat de leden en kiezers de

VVD dan een ernstig gebrek aan ruggegraat en het verkwanselen van het algen programma zouden hebben verweten.

Dames en Heren, er was ook nog een andere mogelijkheid.
Indien de twee meest betrokken Ministers zich In de periode januari/april maximaal hadden ingespannen om tot een gezamenlijke positie van de VVD-bewindslleden te komen, die rekening hield met de herhaalde dringende oproepen van de zijde van de fracties, de vice-premier en de partijvoorzitter om toch vooral een eensgezinde positie te bewaren, en indien ook de Minister van Financien voet bij stuk had gehouden en bij zijn aanvankelijke mening was gebleven dat het reiskostenforfait niet moest worden afgeschaft, dan zou naar mijn overtuiging de besluitvorming in het kabinet heel anders zijn gelopen. Immers; In de afgelopen 2,5 Jaar heeft da VVD in het kabinet steeds een belangrijke rol kunnen spelen als het zijn interne eensgezindheid bewaarde, gesteund werd door de fracties en gesteund werd door dé Minister van Financiën.

Die sterke positie, gecoördineerd door onre vice-premier de heer de Korte, had einde eind 1906 herhaaldèlljk succes opgeleverd. Maar in het vroege voorjaar van 1989 bleek die positie verloren te gaan.

Danea en heren, wij gaan nu de verkiezingen in. De VVD heeft de rug rechtgahouden en kan dus nmt opgeheven hoofd naar de kiezers toe. Vorige week zaterdag is de Partijraad bijeen geweest. Die nam unaniem een motie aan, waarin hét beleid van de Tweede Kamerfractie word goedgekeurd. Namens mijn collega-fractieleden ben ik de Partijraad zeer erkentelijk voor Uw steun.

De afgelopen weken is er een openbare discussie ontbrand over de kandidatuur van één van onze bewindslieden, dé heer Nijpels. Gisteren heeft de héér Nijpela verklaard, bij de presentatie van het Nationaal Milieubeleids Plan, het met zijn partij eens te zijn en zich loyaal achter het VVD-beleld te zullen scharen. Dat is een belangrijk signaal. Ds openbare discussie over de kandidatuur van dé héér Nijpels moet nu worden beëindigd. De heer Nijpels is kandidaat en hoort erbij. Ik doe dus vanavond een beroep op een leder een streep onder die openbare

de partij met vertrouwen tegemoet.

discussie te zetten. Mijn collega uit de Eerste Kamerfractie is het daar geheel mee eens: Het is nu aan de leden en bestuurders van de VVD om alle kandidaten volgens onze democratische procedures een plaats op de kandidatenlijst te wijzen. De kandidaten zien het oordeel van

de partij met vertrouwen tegemoet.

Dank U zeer.